

BØRNERETTIGHEDS- INSTITUTIONEN MIO'S ARBEJDE

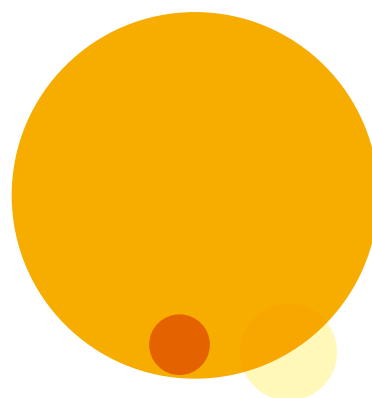
2015-2018



Børnerettighedsinstitution

BØRNERETTIGHEDS- INSTITUTIONEN MIO'S ARBEJDE

2015-2018



INDHOLD



1. FORORD	5
2. RESUMÉ	6
3. BØRNERETTIGHEDSINSTITUTIONEN MIO	7
4. MIO'S REJSERAPPORTER OG METODER	8
5. GRØNLANDS FORPLIGTELSE I FORHOLD TIL FN'S KONVENTION OM BARNETS RETTIGHEDER	9
6. BØRNS OG VOKSNES FORTÆLLINGER OM BØRNS VILKÅR	10
6.1 "Engang stak mor far med en kniv og jeg stoppede dem. Så hvis jeg ikke havde været der, var min far måske død i dag"	
FN-artikel 19: Barnets ret til at blive beskyttet mod fysisk og psykisk vold og mishandling	11
6.2 "Sungiukkumaarpat": Seksuelle overgreb er normaliserede og børn får at vide, at de vil "vænne sig til det"	
FN-artikel 34: Barnets ret til at blive beskyttet mod seksuel udnyttelse	12
6.3 "Som om din sjæl er ved at gå ud af din krop. Når forældre drikker".	
FN-artikel 33: Barnets ret til at blive beskyttet mod alkohol og hash	13
6.4 "De børn, som i forvejen er omsorgssvigtede, bliver af det offentlige tilsidesat og svigtet endnu engang – dobbeltsvigt"	
FN-artikel 3, 26 og 39: Barnets ret til social sikkerhed og hjælp/resocialisering	14
6.5 Anbragte børn er særligt udsatte	
FN-artikel 12, 20, 25 og 30: Anbragte børns særlige ret til hjælp, til at blive hørt og myndighedernes kontrol med plejeforanstaltninger. Barnets ret til at leve i overensstemmelse med egen kultur og sprog	16
6.6 "Jeg har hele tiden lyst til at være alene og tænker triste tanker. For eksempel får jeg lyst til at dø eller lave nogle dårlige ting"	
FN-artikel 39: Barnets ret til fysisk og psykisk hjælp og helbredelse	17
6.7 Børn med handicap og børn i komplicerede læringssituationer overses	
FN-artikel 23: Børn med handicap har ret til et værdigt liv	18
6.8 "Vi er alle forskellige og derfor har vi alle forskellige behov"	
FN-artikel 17, 28 og 29: Barnets ret til udvikling og uddannelse	19
6.9 Mangel på væresteder og fritidsaktiviteter	
FN-artikel 31: Barnets ret til fritid, hvile og leg	20
6.10 "De voksne skal tale ordentligt med børnene, have mad, være glade og sætte grænser, f.eks. for udetider og hjemmetider"	
FN-artikel 5, 18: Forældreansvar og børneopdragelse	21
6.11 Barnets ret til livet, til sundhed og en tilfredsstillende levestandard	
FN-artikel 6, 24 og 27: Barnets ret til livet, til sundhed og en tilfredsstillende levestandard	22

1. FORORD

Grønlands Børnetalsmand Aviåja Egede Lyngé og børnerettighedsinstitutionen MIO har i årene 2015-2018 rejst til 35 byer og bygder i Grønland for at komme i dialog med børn og unge om deres livsvilkår.

Formålet har været at høre såvel børn, voksne og myndighederne om både udfordringer og muligheder i forhold til at give børn de bedste rammer for et godt børneliv.

MIO's rejserapporter og borgerhenvendelser til MIO viser, at der er en foruroligende stor gruppe børn og unge, som ikke får den omsorg og beskyttelse, de har krav på.

MIO har talt med mange børn, som beretter om afsavn og trængsler og om at de lever i hjem med misbrug og fraværende forældre. Børn, der oplever at blive udsat for både fysisk og psykisk vold. Børn, der fortæller, at de ikke ved, hvad et trygt hjem er.

Børnetalsmandens opgave er at bringe disse børns ord og erfaringer videre til offentligheden, så deres forhold kan sættes til debat.

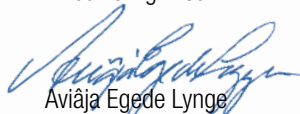
I år er det 25 år siden Grønland tiltrådte FN's Konvention om Barnets Rettigheder. Det giver anledning til at skabe et overblik over børns vilkår i dag. Rapporten indeholder derfor erfaringer og fortællinger fra børn og voksne, som har berettet om børns vilkår til MIO i årene 2015-2018.

Rapporten efterfølges af to særskilte rapporter, som indeholder børnenes og civilsamfundets konkrete anbefalinger til forbedringer. Med baggrund i denne rapport er det Børnetalsmandens ønske at formidle information om børnenes vilkår i dagens Grønland, sætte den aktuelle livssituation, som børnene oplever den, til drøftelse og tale børnenes sag i den offentlige debat.

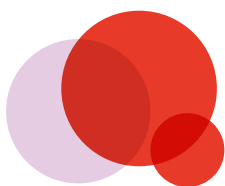
Det er Børnetalsmandens håb, at rapporten kan sætte skub i udviklingen hen i mod et godt liv for alle børn i Grønland.

God læsning.

Med venlig hilsen



Aviåja Egede Lyngé
Børnetalsmand



2. RESUMÉ

Siden Grønlands tiltrædelse af Børnekonventionen i 1993 er det gradvist blevet mere og mere anerkendt, at børn i Grønland har selvstændige rettigheder. Den øgede bevidsthed om børns rettigheder og vilkår har blandt andet sat sit aftryk i lovændringer, senest i form af Lov om Støtte til Børn (2017) og i etableringen af den politisk uafhængige børnerettighedsinstitution MIO (Meeqqat Pisin-naatitaaffiik Sullisivik).

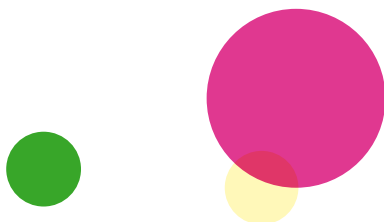
Til trods for den øgede bevidsthed og de indførte tiltag fra myndighederne, har MIO i årene 2015-2018 afdækket et stort gab mellem FN's Konvention om Barnets Rettigheder, den nationale lovgivning og den faktiske virkelighed, som børn og unge lever i.

Rejser, undersøgelser og borgerhenvendelser til MIO viser, at der er en meget stor gruppe børn og unge, som ikke får den omsorg og beskyttelse, de har ret til.

De vigtigste problemer, som børn og unge beretter om i dag er, at:

- BØRN UDSAT FOR SEKSUELLE OVERGREB FÅR INGEN ELLER UTILSTRÆKKELIG HJÆLP
- BØRN UDSÆTTES FOR FYSISK OG PSYKISK VOLD
- BØRN VOKSER OP I HJEM MED ALVORLIGE MISBRUGSPROBLEMER
- MYNDIGHEDERNES HJÆLP TIL UDSATTE BØRN KOMMER FOR SENT ELLER SLET IKKE
- BØRN FÅR EN "GRÆNSELØS" OG MANGELFULD OPDRAGELSE
- BARNETS RET TIL UDVIKLING OG UDDANNELSE ER ALVORLIGT UDFORDRET

Det betyder, at Grønland ikke lever op til barnets fundamentale ret til beskyttelse, hjælp og til udvikling og uddannelse.



3. BØRNERETTIGHEDSINSTITUTIONEN MIO

Børnetalsmanden har et særligt mandat i Grønland til at overvåge børns vilkår og sikre børns rettigheder. Børnetalsmanden monitorer om lovgivning og praksis er i overensstemmelse med de forpligtelser, som Grønland har i henhold til FN's Børnekonvention.

Lov om Børnetalsmand og Børneråd blev vedtaget i 2011. Børnetalsmandsinstitutionen er offentlig og politisk uafhængig og arbejder for at udbrede kendskabet til FN's Børnekonvention i Grønland og for at Børnekonventionen omsættes til konkrete indsatser, som forbedrer dagligdagen for børn og unge i Grønland.

Børnetalsmanden yder råd og vejledning om børns rettigheder og klageadgang og indsamler og formidler viden om børns vilkår.

Børnerettighedsinstitutionen har dertil til opgave at udøve fortalervirksomhed for børn og unge og påtale generelle forhold i forhold til

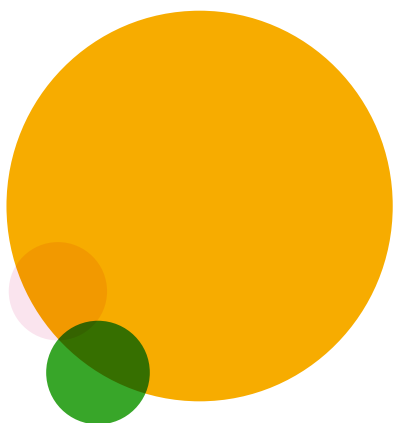
børns vilkår og rettigheder og foreslå tiltag, der styrker børns rettigheder.

Børnetalsmandens fortalervirksomhed er baseret på MIO's rejser, inddragelse af børns synspunkter og på borgerhenvendelserne til MIO.

MIO har besøgs- og indsigtret over for myndigheder og institutioner.

Den første Børnetalsmand var Aaja Chemnitz Larsen. Da hun fratrådte i 2015, blev Aviåja Egede Lyngé ansat som Børnetalsmand. Naalakkersuisut besluttede i januar 2018 at genudpege Aviåja Egede Lyngé, så hun er Børnetalsmand frem til 2021.

Børnetalsmanden bistås af et Børneråd.



4. MIO'S REJSERAPPORTER OG METODER

Ud fra bestemmelserne i Lov om Børnetalsmand og intentionerne i FN's Konvention om Barnets Rettigheder, vurderer Børnetalsmanden de forhold, som børn i Grønland lever under.

Børnetalsmand Aviåja Egede Lyngé udførte i årene 2015-2018 sit fortalerarbejde ved at lytte til børnenes egne ord og fortællinger om deres liv i børnenes egne omgivelser. Resultatet af MIO's besøg og samtaler rundt omkring i landet er en række rejserapporter med observationer og anbefalinger fra såvel børn som voksne, som kan bruges til at forbedre børnenes vilkår.

MIO var i 2015 i Avannaata Kommunua, i 2016 Tasiilaq og Kommune Kujalleq. I 2017 var MIO i Qeqqata Kommunua og i Qaanaaq i 2018.

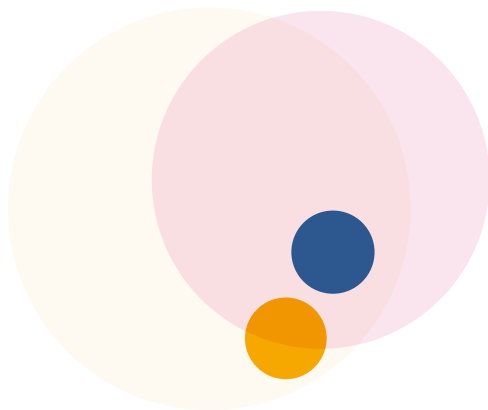
Udgangspunktet for MIO's arbejde med børn og unge er at børn og unge er eksperter i deres eget liv. Fokus rettes på det, som børnene selv fortæller om og har betydning for dem. Ved at spørge børnene om deres liv og erfaringer, kortlægges vigtig viden om,

hvordan livet ser ud for børn i forskellige aldre og fra alle samfundslag.

Det er i den forbindelse centralt at fremhæve, at ikke to byer eller bygder er ens. Af samme grund tilpasses MIO's metoder og aktiviteter til den enkelte by eller bygd, de enkelte børnegrupper og det enkelte individ. Samtidig lægger MIO vægt på, at al dialog kan foregå anonymt, da de enkelte samfund kan være meget små og problemer kan være så omgærdede af tabu, at man kan frygte andres reaktion og udelukkelse af kollektivet.

MIO's rejserapporter er hverken tilsyn eller afgørelser, men alene en samling observationer, udsagn og fortællinger fra særligt børn, men også fra forældre, andre voksne og fagpersoner om, hvordan børn har det.

For uddybning af datagrundlag og metoder, henvises til MIO's rejserapporter, som kan rekvireres ved henvendelse til mio@mio.gl og på www.mio.gl



5. GRØNLANDS FORPLIGTELSER I FORHOLD TIL FN'S KONVENTION OM BARNETS RETTIGHEDER

FN's Konvention om Barnets Rettigheder blev vedtaget på FN's Generalforsamling i 1989. Børnekonventionens 54 artikler giver børn i alle lande et sæt umistelige rettigheder og fastsætter en række bestemmelser om, at lande, der tiltræder Børnekonventionen, respekterer børn som selvstændige individer med politiske, økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.

Konventionen er en bindende aftale mellem deltagerlandene og sætter retningen for en børnevenlig verden.

Grønland tiltrådte FN's Konvention om Barnets Rettigheder den 11. maj 1993.

Børnekonventionens 54 artikler kan deles op i fire grupper:

- Børns grundlæggende rettigheder (til f.eks. mad, bolig, sundhed)
- Børns ret til udvikling (til f.eks. skolegang, leg, fritid og information)
- Børns ret til beskyttelse (mod f.eks. fysisk og psykisk vold, seksuel udnyttelse)
- Børns ret til medbestemmelse (f.eks. ytringsfrihed, indflydelse, medbestemmelse, selvbestemmelse).

Af Børnekonventionens artikel 3.1. og 3.2. fremgår, at:

"I alle foranstaltninger vedrørende børn, hvad enten disse udøves af offentlige eller private institutioner for socialt velfærd, domstole, forvaltningsmyndigheder eller lovgivende organer, skal barnets tarv komme i første række"

FN's Børnekonvention artikel 3.1

DELTAGERSTATERNE PÅTAGER SIG AT SIKRE BARNET DEN BESKYTTELSE OG OMSORG, DER ER NØDVENDIG FOR DETTES TRIVSEL UNDER HENSYNTAGEN TIL DE RETTIGHEDER OG PLIGTER, DER GÆLDER FOR BARNETS FORÆLDRE, VÆRGE ELLER ANDRE PERSONER MED JURIDISK ANSVAR FOR BARNET, OG SKAL MED HENBLIK HERPÅ TRÆFFE ALLE PASSENDE LOVGIVNINGSMÆSSIGE OG ADMINISTRATIVE FORHOLDSREGLER

FN' Børnekonvention artikel 3.2

Det betyder, at Grønland for børn under 18 år skal sikre, at barnets tarv skal komme i første række, og at børn får den beskyttelse og omsorg, der er nødvendig for at trives og at indsatsen skal være effektiv.

Princippet om barnets tarv (eller barnets bedste) forklares i Børnekonventionen sådan, at barnets tarv skal komme i første række.

Det er først og fremmest forældrene, der skal sørge for, at barnet har det godt. Men det er landenes regeringer, der har ansvaret for, at Børnekonventionen overholdes. Så hvis forældrene ikke evner at sikre barnet dets rettigheder, er det myndighederne, der skal gribe ind.

Konventionen er ikke en lov, så lande, der har tiltrådt den, kan ikke dømmes eller straffes efter konventionen. I FN bliver der holdt øje med, om deltagerlandene efterlever Børnekonventionen. Dette sker gennem FN's Børnekomité, som hvert 5. år eksaminerer deltagerlandene. Forud for eksaminationen har deltagerlandets regering afleveret til FN om de tiltag og foranstaltninger, som landet har truffet for at gennemføre Børnekonventionen. På baggrund af eksaminationen afgiver Børnekomitéen sine bemærkninger og anbefalinger og råd til landet. FN's anbefalinger indeholder forslag til, hvad Grønland kan gøre for at sikre efterlevelse af Børnekonventionen.

Grønland er blevet eksamineret 3 gange af FN's Børnekomité siden tiltrædelsen; i 2005, 2011 og 2017.

De grønlandske domstole og klageorganer kan anvende konventionen i vurderingen af konkrete sager og herigennem tage stilling til, om en myndigheds anvendelse af regler m.v. er i strid med Børnekonventionen.

Til Børnekonventionen hører tre valgfri tillægsprotokoller:

- Valgfri protokol af 12. februar 2002 til FN-konventionen om barnets rettigheder vedrørende inddragelse af børn i væbnede konflikter

tiltrådt af Grønland

- Valgfri protokol af 25. maj 2000 til FN-konventionen om barnets rettigheder vedrørende salg af børn, børneprostitution og børnepornografi

tiltrådt af Grønland

- Valgfri protokol af 28. februar 2012 til FN-konventionen om barnets rettigheder vedrørende individuel klageadgang

ikke tiltrådt af Grønland



6. BØRNS OG VOKSNES FORTÆLLINGER OM BØRNS VILKÅR

På trods af varierende demografiske og kulturelle forskelle, er de problematikker, som beskrives i rejserapporterne, generelle og fælles for langt de fleste steder, MIO har været.

De overordnede problemer, som børn og unge fortæller om i dag, dækker over:

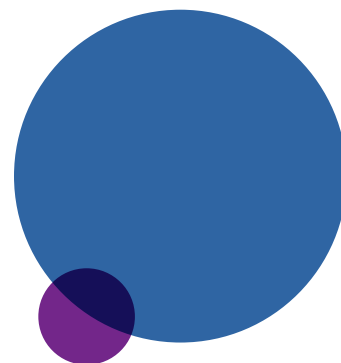
1. Omsorgssvigt
2. Misbrug: af alkohol, hash og ludomani
3. Overgreb
4. Mangel på hjælp og beskyttelse
5. Utilstrækkelige forældreevner
6. Elevers mangel på mulighed for at blive forberedt på uddannelse

Derudover vurderer MIO, at der på myndighedsmæssigt plan er alvorlige udfordringer med at få praksis til at følge lovgivningen inden for disse områder:

7. Det lovpligtige tværfagligt samarbejde
8. Underrapportering om omsorgssvigt (der er store mørketal)
9. Kommunernes manglende ressourcer og handlemuligheder
10. Udbredt manglende viden blandt både voksne og børn om hvor man kan få hjælp og råd
11. Mangel på henvendelsessteder, når et barn har brug for hjælp
12. Vejledning til forældre/forældrekurser

Af FN's Børnekonventions 54 artikler efterleves de 19 artikler ikke i Grønland.

I dette kapitel beskriver børn, unge og voksne med egne ord, hvor der er problemer med at leve op til *barnets ret til beskyttelse, hjælp og til udvikling og uddannelse*.



6.1 ”Engang stak mor far med en kniv og jeg stoppede dem. Så hvis jeg ikke havde været der, var min far måske død i dag”

BARNETS RET TIL BESKYTTELSE MOD FYSISK OG PSYKISK VOLD OG MISHANDLING

Børnetalesmanden og MIO er foruroliget over, at mange børn fortæller, at de oplever vold i hjemmet. Nogle oplever fysisk vold på egen krop, mens andre er vidne til fysisk vold mellem familiemedlemmer. Volden opstår ofte, men ikke kun, i forbindelse med indtagelse af alkohol og hash. Ikke kun fysisk vold fylder meget hos børnene – psykisk vold i form af mobning er også udbredt. Børn beretter om eksempler på både verbal og fysisk mobning, især i skolen.

I FN's Børnekonvention findes bestemmelserne om beskyttelse af børn i artikel 19. Princippet i barnets ret til beskyttelse indebærer, at *Grønland træffer alle passende forholdsregler for at beskytte børn mod fysisk eller psykisk vold og andre former for overgreb, mens barnet er i forældrenes eller andres varetægt.*

Konkret betyder det barnets ret til at blive beskyttet mod seksuel udnyttelse, mod alle former for alkohol og rusmidler og mod fysisk mishandling og psykisk vold.

Nedenstående er eksempler på henvendelser til MIO fra børn og voksne, som omhandler barnets ret til beskyttelse mod fysisk og psykisk vold og mishandling:

”En af de ting, jeg husker er en lørdag, da jeg, mine søskende og min mor gik i seng, hvor han (faren) var rigtig gal og sagde nogle meget grimme ting. At han ville slå min mor ihjel og bagefter begå selvmord. Jeg stopper her, jeg har ellers meget mere at skrive om”

”Min mor, der bliver slået. Jeg græder. Jeg har ingen at henvende mig til”

”Jeg er blevet mobbet meget, da jeg var lille. Det startede 2.-3. klasse og stoppede først i 8. klasse. De andre børn stoppede først, da jeg begyndte at svare igen. Jeg kom til at slå en, da jeg gik i 7. klasse, selvom jeg inderst inde ikke ville slå”.

Det berettes, at:

- Nogle voksne er bange for at lave underretninger. Der er eksempler på, at folk bliver forfulgt, mobbet og udstødt.
- En pige fortæller, at hun bliver mobbet i skolen og truet med bank, hvis hun ikke stjæler for dem, der truer hende.
- En pige fra 5. klasse fortæller, at hun er meget utryk, når hendes far drikker. Hun kan ikke lide, at han råber og skriger ad hende og familien. Hun må flygte til familiemedlemmer med sin lillebror. Hun vil gerne have hjælp til, at det stopper.

FN-ARTIKEL 19 BARNETS RET TIL AT BLIVE BESKYTTET MOD FYSISK OG PSYKISK VOLD OG MISHANDLING

Beskyttelse mod mishandling handler om statens forpligtelse til at beskytte barnet mod alle former for mishandling begået af forældre eller andre og til at forebygge alle former for mishandling og at afhjælpe deres virkninger, når det er sket.

6.2 "Sungiukkumaarpat": Seksuelle overgreb er normaliserede og børn får at vide, at de vil "vænne sig til det"

BARNETS RET TIL AT BLIVE BESKYTTET MOD SEKSUEL UDNYTTELSE

Børnetalsmanden og MIO har modtaget mange forskellige beretninger om seksuelle overgreb. Nogle steder fortælles der om konkrete eksempler, andre steder berettes det, at seksuelle overgreb ikke finder sted. Børnetalsmanden og MIO vil i den forbindelse understrege, at seksuelle overgreb ofte er tabubelagt og hemmeligholdes. Nogle af frygt for konsekvenserne for deres familier og levebrød. Seksuelle overgreb giver ofte skam- og skyldfølelser hos de udsatte. Dette kan medvirke yderligere til, at overgrebene ikke opdages eller italesættes.

Nedenstående er eksempler på henvendelser til MIO fra børn og voksne, som omhandler barnets ret til at blive beskyttet mod seksuel udnyttelse:

"Ingen børn bør udsættes for seksuelle overgreb. Ingen børn bør udsættes for vold og overgreb".

Det berettes, at:

- To større piger er blevet seksuelt krænkede. Den ene af faderen og den anden af en, som skulle tage sig af hende. Den ene er selvmordstruet og psykologhjælp har ikke hjulpet. Pigerne er vurderet af psykologer på Dronning Ingrid's Hospital og de skal i behandling. Skolen beder om hjælp, da der ikke er sket yderligere i sagen. Pigerne føler, at hverken socialforvaltningen, sygehuset eller politiet har kunnet hjælpe dem.
- En 14-årig pige er blevet gravid som følge af seksuelt misbrug og fik efterfølgende abort. Krænkeren og pigen er i familie. Sagen blev meldt til politiet og de sociale myndigheder, men der er endnu ikke sket noget. Familien og lokalsamfundet mener, at pigen lyver og mobber hende offentligt. Familien er splittet og de føler, at krænkeren beskyttes. Pigen og moderen henvender sig til MIO for at bede om hjælp.
- Både fra borgerhenvendelser fra skolen, elevhjemmet og børnehenvendelserne er der oplysninger om overgreb. F.eks. oplyser en borger, at seksuelle overgreb er normaliserede og at børn får at vide, at de vil "vænne sig til det - sungiukkumaarpat".

FN-ARTIKEL 34: BARNETS RET TIL AT BLIVE BESKYTTET MOD SEKSUEL UDNYTTELSE

Artikel 34 i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til beskyttelse mod alle former for seksuel udnyttelse og misbrug. Det betyder, at Grønland skal tage alle forholdsregler for at forhindre, at et barn overtales eller tvinges til at deltage i nogen form for ulovlig seksuel aktivitet. Dette indebærer ligeledes udnyttelse til prostitution eller pornografiske forestillinger eller materialer.

6.3 ”Som om din sjæl er ved at gå ud af din krop. Når forældre drikker”.

BARNETS RET TIL AT BLIVE BESKYTTET MOD ALKOHOL OG HASH

Forbruget af alkohol beskrives meget forskelligt i byer og bygder; nogle steder opleves alkohol ikke som et problem og forbruget beskrives at være faldet; andre steder opleves der meget alkoholmisbrug i weekenderne. Særligt i forbindelse med lønningdag. Nogle steder drikkes der omkring butikkerne og ved ”brættet”, selv om der er et synligt forbudsskilt.

Et af de største problemer, som børn og unge taler om, er alkoholmisbruget og de efterfølgende alvorlige svigt, det medfører. De konsekvenser, alkoholmisbruget får for børnene, dækker over:

- Manglende opsyn, som giver risikosituationer
- Sult, når forældre prioriterer alkohol over børnenes behov
- Fysisk og psykisk vold i forbindelse med alkoholmisbrug, generel mangel på nærhed, stimuli og voksne at tale med.

Børnene kommer med meget direkte udsagn om, at de ønsker, at de voksne ikke skal drikke alkohol, og at de ønsker omsorg fra de voksne.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, der omhandler barnets ret til at blive beskyttet mod alkohol og hash:

”Derhjemme føler jeg det, som om mine forældre ikke har tid til mig. F.eks. drikker min mor hver anden dag. Det gør mig ked af det”.

”Jeg oplever, når min mor og far er fulde, så har jeg ingen steder at være. Jeg elsker mine søskende højt og tager dem med over til NN. Nogle gange sover jeg hos NN. Når vi er sammen, er jeg glad. Når mor og dem er fulde, sulter jeg.”

”Børn skal behandles med respekt og de skal have de bedste levevilkår. Her i vores bygd er der mange forældre, der laver hjemmebryg og spiller om penge. Børnene føler, at de ikke bliver respekteret, når deres forældre er ligeglade med dem. I vores bygd burde hjemmebryggeri og ludomani stoppes.”

”Er i orden nu, er hos mine bedsteforældre. Mine forældre er hashbrugere. Før min mor rejste, har jeg haft mange forfærdelige oplevelser. I dag er de gået fra hinanden og min far er stoppet med at bruge hash.”

”Ved ikke hvad et trygt hjem er, da jeg befinder mig så meget iblandt druk.”

Det berettes, at:

- Et barn fortæller om, at familien i en periode har været hjemløs. I tiden, da de var hjemløse, boede familien hos forskellige personer. I den periode var der meget alkoholmisbrug og vold. Nu har familien fået et hjem. Barnet fortæller, at moderen ryger hash. Barnet oplever sult på grund af manglende mad i hjemmet. Barnet har ikke fortalt om det til andre end sin mor, som siger, at der desværre ikke er noget mad. Barnet fortæller, at der er mad ved lønudbetaling, men resten af tiden er det et problem. Barnet ønsker, at der laves en underretning og ønsker samtaler med en voksen.

FN-ARTIKEL 33

BARNETS RET TIL AT BLIVE BESKYTTET MOD ALKOHOL OG HASH

Artikel 33 i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at blive beskyttet mod alle former for narkotika og psykotrope stoffer, herunder hash og snifning. Den handler endvidere om, at staterne skal sikre tiltag, herunder lovgivningsmæssige-, sociale- og forebyggende tiltag for at beskytte børn mod brug af ulovlige stoffer.

6.4 ”De børn, som i forvejen er omsorgssvigtede, bliver af det offentlige tilsidesat og svigtet endnu engang – dobbeltsvigt”

BARNETS RET TIL SOCIAL SIKKERHED OG HJÆLP/RESOCIALISERING

Børnetalesmanden og MIO har modtaget mange henvendelser, der drejer sig om børn og unge, der ikke modtager den hjælp, som de har ret til. Det drejer sig både om børn, der udsættes for vold, overgreb eller andet misbrug, men også om børn, der oplever dette som vidner eller pårørende. Mange steder er der eksempler på at sagsbehandlingen er langsommelig og på at samarbejdet mellem de ansvarlige myndigheder, der skal træde til og hjælpe nødstedte børn, ikke fungerer. Ofte bliver barnet tabt i sagerne og får dermed ikke den hjælp og beskyttelse, som barnet har ret til.

Princippet i barnets ret til hjælp indebærer, at Grønland skal sikre barnets ret til fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering/hjælp efter at have været udsat for enhver form for forsømmelse, udnyttelse eller misbrug, eller anden form for umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

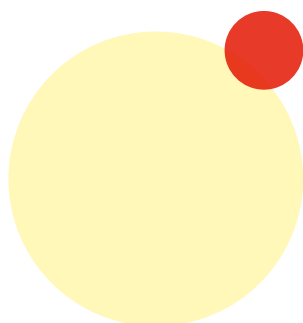
Børnetalesmanden er foruroliget over, at så mange børn og voksne beretter om, at udsatte børn ikke får hjælp efter at have lidt overlast. MIO modtog desuden rapporteringer om, at det lovpligtige opfølgende arbejde ikke sker i det fornødne omfang. Den mangelfulde eller langsommelige sagsbehandling påvirker børns trivsel negativt.

Nedenstående er konkrete eksempler på henvendelser fra børn og voksne, hvor barnets ret til hjælp ikke efterleves:

”De underretninger, som jeg og mine kollegaer laver, kører de fleste gange bare i ring. Og det er som om, at der ingen er til at tage sig af sagerne. De børn, som i forvejen er omsorgssvigtede, bliver af det offentlige tilsidesat og svigtet endnu engang – dobbeltsvigt. Sådan har det stået på efterhånden i flere år”

Det berettes, at:

- Børn med psykiske og sociale problemer oplever, at de mangler et sted at henvende sig med deres problemer. Mange voksne oplever mangel på handling og langsommelig sagsbehandling ved underretninger (seksuelt misbrug, sult, mistrivsel mv.), samt angst for at lave underretninger (man er bange for at blive udstødt og mobbet af lokalsamfundet). Dertil er der en generel manglende viden om underretningspligt.
- Mangel på uddannede sagsbehandlere og for mange sager til for få medarbejdere nævnes som nogle af årsagerne til den langsommelige eller manglende sagsbehandling, ligesom besparelser på børneområder, der begrænser de børneprofessionelles handlemuligheder, også nævnes som årsag til den manglende støtte til børn og forældre.
- Tilfælde, hvor man har underrettet til socialforvaltningen om vold og incest, hvor der ikke er sket noget efterfølgende
- Handleplaner er ofte mangelfulde eller bliver ikke udarbejdet tilstrækkeligt. F.eks. kan fire søskende have ens handleplaner, selvom de er fire forskellige individer.
- Det fremgår af rapporten fra Tilsynsenheden, at der er sager på ca. halvdelen af børnene i Tasiilaq, men at der i en lang række af disse ikke sker aktiv sagsbehandling og at der således ikke bliver taget hånd om disse børn. (...) Der må desuden forventes at være mørketal, idet nok ikke alle trivselsproblemer er kendte af kommunen. F.eks. udtaler skolelederen i Tasiilaq: ”Hvis systemet virkede, ville der være langt flere underretninger. Man føler sig til grin, hvis man underretter”.



FN-ARTIKEL 3

i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler sikring af børns interesser. Når et samfund skal tage beslutninger, skal børns tarv komme i første række. Dette betyder, at barnets interesser skal sikres. Børn har ret til beskyttelse og omsorg under hensyntagen til de rettigheder og pligter, der gælder for børnenes omsorgsgivere og andre med ansvar for børnene.

FN-ARTIKEL 26

i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at nyde godt af social sikkerhed. Børn har uindskrænket ret til opnåelse af dette. Det betyder, at Grønland og kommunerne skal yde børn og deres omsorgsgivere bistand, dette under hensyntagen til, hvilke midler og omstændigheder der findes for barnet og de personer, der har ansvaret for barnets underhold.

FN-ARTIKEL 39

omhandler børns ret til fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering efter at have været udsat for enhver form for forsømmelse, udnyttelse eller misbrug, eller anden form for umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Helbredelsen skal finde sted i omgivelser, der fremmer barnets sundhed, selvrespekt og værdighed.

6.5 Anbragte børn er særligt udsatte

ANBRAGTE BØRNS SÆRLIGE RET TIL HJÆLP OG MYNDIGHEDERNES KONTROL MED PLEJEFORANSTALTNINGER

En del henvendelsesårsager til MIO omhandler børn anbragt uden for hjemmet. Børnetalsmanden er bekymret for denne særligt sårbare gruppe børn og unge. Ifølge FN's Konvention om Barnets Rettigheder artikel 20, har disse børn krav på særlig beskyttelse.

Såvel borgere som fagfolk har kendskab til børn, som selv ønsker at blive anbragt uden for hjemmet. I flere sager underrettes om børnenes levestandard, men uden (synlig) handling fra myndighederne. MIO har mødt anbragte børn, som gav udtryk for at ønske at flytte til et andet anbringelsessted. I andre tilfælde er børn ofte blevet flyttet rundt mellem plejefamilier. Der er børn, der ikke kan anbringes i egen hjemby, men må flytte. Det udfordrer barnets ret til ikke blot at være i nærheden af sin familie, men udfordrer også barnets ret til at kunne bevare eget sprog og identitet.

Generelt viste flere af henvendelserne et behov for vejledninger til plejefamilier samt et behov for tilsyn med anbringelsessteder.

Der er fra borgerhenvendelserne en del bekymrende oplysninger. Heraf fremgår det bl.a.:

- at nogle plejeforældre kun påtager sig opgaven af økonomiske årsager
- at der sker vold mod børn fra plejeforældre. Børnene er bange for at henvende sig til andre for at få hjælp

- at proceduren omkring plejetilladelse ikke er tilstrækkelig grundig og at børn i nogle tilfælde er blevet anbragt i familier, der tidligere er meldt for seksuelle krænkelser
- at der er eksempler på plejeforældre, som selv har misbrugsproblemer og derfor ikke magter opgaven.

Nedenstående er eksempler på henvendelser til MIO fra børn og voksne, som omhandler anbragte børns særlige ret til hjælp og myndighedernes kontrol med plejeforanstaltninger:

”Jeg vil gerne bo hos mine forældre jeg ville ikke være plejebarn men min mor er død der er ikke noget at gøre jeg bliver nødt til at hjælpe mig selv jeg har ellers spurgt min far om jeg kan bo hos ham, men han siger, at jeg ikke kan bo hos ham, da han er drikfærdig og sidder i anstalten”.

”Jeg vil gerne bo hos mine forældre jeg vil ikke være plejebarn!!! Men nogle gange er det i orden vi tager ud og sejler. Jeg vil meget, meget gerne bo hos min mor!!! For jeg elsker min mor meget højt”.

Det berettes, at:

- Nordgrønlands bygder har stor tradition for plejebørn/tage andres børn til sig og dette er ofte uofficielt. Spørgsmålet om, hvem der udøver forældremyndighed er ofte uklart. Vilkår for plejebørn generelt bør undersøges, idet der berettes om mistro, forskelsbehandling, samt manglende overblik og viden.

FN-ARTIKEL 12

omhandler barnets ret til at blive hørt. Deltagerlandene skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter i alle forhold, der vedrører barnet.

FN-ARTIKEL 20

omhandler børns ret til særlig hjælp i form af anbringelse som f.eks. ved plejefamilie, institution eller adoption. Børn, der af forskellige hensyn til barnets bedste ikke kan blive i sine familiemæssige omgivelser, har ret til et nyt sted at bo og få omsorg.

FN-ARTIKEL 25

omhandler periodisk kontrol af børn på institution handler om myndighedernes forpligtelse til regelmæssigt at vurdere forholdene for børn, der er anbragt i pleje- eller behandlingsøjemed.

FN-ARTIKEL 30

omhandler mindretalsbørns ret til at udøve sin egen kultur og at bruge sit eget sprog.

6.6 ”Jeg har hele tiden lyst til at være alene og tænker triste tanker. For eksempel får jeg lyst til at dø eller lave nogle dårlige ting”

BARNETS RET TIL PSYKISK HJÆLP OG HELBREDELSE

MIO har talt med børn og voksne, som beretter, at selvmordstruede børn og børn udsat for overgreb ikke får hjælp. Der er et udbredt ønske om flere behandlings- eller støttemuligheder til børn, som er selvmordstruede eller udsættes for vold og seksuelle overgreb. Der efterspørges behandlingsmuligheder til børn, der vokser op i misbrugsmiljøer og er vidner til, eller er del af, traumatiske og voldsomme episoder.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, der omhandler barnets ret til psykisk hjælp og helbredelse.

”Jeg har ikke boet hos min mor, siden jeg var seks år og nu er jeg 14 år og har stadig ikke boet hos min mor. Og det er ikke sjovt ikke at have boet hos sine forældre. Jeg kan huske, da min mor pakkede mine ting. Jeg har altid tænkt på at dræbe mig selv. Jeg har næsten dræbt mig selv. Jeg tænker stadig på at dræbe mig selv. Det er ikke spor sjovt. SÅ VÅGN DOG OP OG STOP MED AT DRIKKE”.

”Når jeg oplever dårlige ting, får jeg ondt i kroppen, som om den bliver tynget ned. Så har jeg hele tiden lyst til at græde, men holder gråden tilbage når der er andre til stede. Det får jeg ondt i kroppen af, ryster og bekymrer mig”.

”Jeg har hele tiden lyst til at være alene og tænker triste tanker. For eksempel får jeg lyst til at dø eller lave nogle dårlige ting”.

Det berettes, at:

- En pige har før forsøgt at begå selvmord. Hun lå på sygehuset i 5 dage. Hun fortæller, at der ikke er givet psykisk hjælp til hende eller blevet talt med hende om, hvordan hun har det. Hun har det ikke godt.
- Der er stor mangel på psykisk hjælp, rådgivning og støtte til de børn, som ikke opdages eller henvender sig for at få hjælp, men som har problemer. Der er mørketal.

FN-ARTIKEL 39 BARNETS RET TIL FYSISK OG PSYKISK HJÆLP OG HELBREDELSE

Artikel 39 omhandler børns ret til fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering efter at have været udsat for enhver form for forsømmelse, udnyttelse eller misbrug, eller anden form for umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

6.7 Børn med handicap og børn i komplicerede læringsituationer overses

BØRN MED HANDICAP HAR RET TIL ET VÆRDIGT LIV

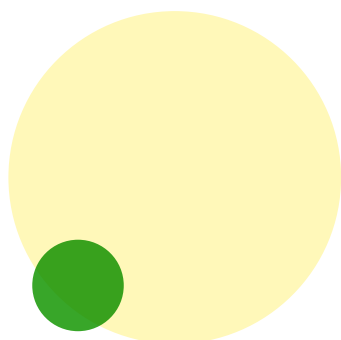
MIO har mødt forældres og omsorgsgiveres beretninger om, at der er særligt store udfordringer for børn med handicap og børn i komplicerede læringsituationer. Blandt andet inden for skole- og uddannelsesområdet, hvor der er stor mangel på specialuddannede lærere. Dertil er der et stigende antal børn med usynlige handicap. Der er generelt mangel på institutioner, væresteder og tilbud tilpasset denne gruppe børn, ligesom der er lange ventetider på udredninger. MIO har kendskab til børn fra bygder, der kan vente helt op til fire år på udredning.

Set ud fra et børnerettighedsperspektiv har alle børn – også dem med fysisk eller psykisk handicap – ret til et liv, hvor de bl.a. sikres undervisning, uddannelse, sundhedspleje og forberedelse til et arbejdsliv.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, der omhandler børn med handicaps ret til et værdigt liv:

Det berettes, at:

- Børn med autisme eller andre diagnoser får ikke afgangseksamen, selvom de er i stand til det.
- Forældre beretter om, hvordan deres børns behov ikke tilgodeses, ligesom mangel på lærere med specialviden også anses som et problem.
- Lærere, der ikke formår at undervise elever i komplicerede læringsituationer, bruger tid på at få ro og orden i klassen på grund af de kaotiske forhold og mangel på handicapforståelse.
- De mange børn, der løbende indstilles til undersøgelse ved MISI (tidligere PPR), venter længe på en undersøgelse, særligt børn fra bygder kan vente helt op til fire år. Det beskrives desuden som problematisk, at de fleste fagfolk, der varetager undersøgelse, ikke har samme sproglige forståelse eller kendskab til den kontekst, som børnene lever i.
- Nogle steder afholdes der ikke de lovbestemte behandlingsmøder for børnene.
- Børn i komplicerede læringsituationer mangler væresteder efter skoletid.
- En kommune negligerer fritidsmuligheder for børn med handicap.



FN-ARTIKEL 23 BØRN MED HANDICAP HAR RET TIL ET VÆRDIGT LIV

FN-artikel 23 i Børnekonventionen handler om, at børn med handicap skal sikres et indholdsrigt og menneskeværdigt liv, der medvirker til barnets aktive deltagelse i samfundet. Børn med handicap har samme rettigheder som andre børn og samtidig ret til særlig omsorg grundet deres handicap.

6.8 ”Vi er alle forskellige og derfor har vi alle forskellige behov”

BARNETS RET TIL UDVIKLING OG UDDANNELSE

Retten til udvikling og uddannelse er mere end blot barnets ret til at opnå adgang til formel uddannelse. Barnets personlighed, talenter samt psykiske og fysiske evner skal udvikles til deres fulde potentiale og barnet skal forberedes til et aktivt voksenliv. Hvert barn har dets egenskaber, interesser, evner og læringsbehov.

Børn og unge i Grønland har endnu ikke samme muligheder for udvikling og uddannelse. Børns ret til lige adgang til uddannelsessystemet, uanset social eller kulturel baggrund, er et område, der endnu kræver yderligere ressourcer og målrettet udvikling.

Børnetalesmanden og MIO er bekymret for den del af børnene, der trods skolepligten af forskellige årsager ikke kommer i skole. Børnetalesmanden og MIO er også bekymret for de børn, som af andre årsager ikke opnår folkeskolens afgangsbetegnelse.

Nedenstående er konkrete eksempler på henvendelser fra børn og voksne, som omhandler barnets ret til udvikling og uddannelse:

”Når børn oplever noget dårligt, så har de det dårligt og får en psykisk nedtur. De mister lysten til alt. Når de er glade, er de glade og de har mere vilje til at lære i skolen. Og de stoler mere på sig selv”.

”En, der mobbes, begynder at se ned på sig selv og vil ikke længere gå i skole”.

Det berettes, at:

- Der er flere og flere elever med usynlige handicap og særlige behov og dermed en øget bekymring for om disse børn får passende undervisning og støtte, så de kan gennemføre deres folkeskole med et brugbart resultat.
- I daginstitutionerne rapporteres om mangel på medarbejdere. MIO har modtaget henvendelser, der drejer sig om, hvor svært det er at rekruttere vikarer til daginstitutionerne.
- Lærerne oplever børn med behov for støtte og omsorg, men udtrykker, at de mangler redskaber og hjælp til at håndtere disse.

”Kommunens udvalg kommer ikke til bygden. Der kommer kun breve. Der er ingen skolebestyrelse”.

ARTIKEL 28

i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at få en uddannelse. Ud fra ligestillingsprincippet skal grunduddannelse være tilgængelig og opnåelig for alle børn. Dette betyder også, at der skal ydes økonomisk bistand i tilfælde af trang. Børn skal vejledes og opmuntres til at gennemføre skolegangen. Grund-, faglig og højere uddannelse skal gøres tilgængelig og frafald skal mindskes. Skolegangen skal administreres således, at den tilgodeser barnets værdighed som menneske og er i overensstemmelse med Børnekonventionen.

ARTIKEL 29

i FN's Konvention om Barnets Rettigheder handler om, at uddannelsen af barnet skal have til hensigt at udvikle barnets personlighed, samt psykiske og fysiske evner. Ligesom respekt for menneskerettigheder, ligestilling, etnicitet, egne forældre, kulturel identitet, miljø og nationale værdier skal være en del af barnets udvikling.

6.9 Mangel på væresteder og fritidsaktiviteter

BARNETS RET TIL FRITID, HVILE OG LEG

Børnetalsmanden og MIO har talt med mange børn og unge, der fortæller om et godt og sundt børne- og fritidsliv. Flere udtrykker, at det er dejligt at være barn i deres by og bygd.

Det er imidlertid Børnetalsmandens vurdering, at der generelt er en udtalt mangel på aktiviteter og væresteder med børneprofessionelle tilknyttet. Dette gælder også for børn i komplicerede læringssituationer, der har brug for specialpædagogik, forudsigelighed og struktur.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, som omhandler barnets ret til fritid, hvile og leg.

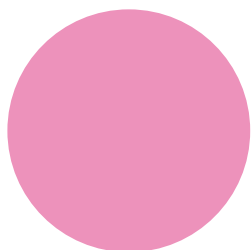
Det berettes, at:

- Der er stort behov for fritidsaktiviteter med forebyggende sigte; børn passer sig selv, mens de voksne er på arbejde.
- *"Mange steder er der ikke tilsyn med børnene og der sker ulykker mv. Derudover er behovet for fritidsaktiviteter højt i mørkeperioderne"*
- Enkelte steder holder personalet ikke øje med aldersgrænsen for børn, og i nogle tilfælde medfører dette bagtalelse og nedgørelser børnene imellem.

Nogle børn fortæller også, at de er rigtig glade for at være børn, dér hvor de bor. For eksempel fordi der er en fodboldbane. De fortæller dog også, at de ønsker, at de voksne bliver bedre til at passe på børnene. For eksempel ved at bruge mindre tid på mobilen og i stedet: "lære dem ting", "holde op med at drikke alkohol og opføre sig voldsom eller dumt", og de "savner ordentlig opdragelse".

FN-ARTIKEL 31 BARNETS RET TIL FRITID, HVILE OG LEG

Artikel 31 i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at hvile sig og have fritid, børns ret til at lege og dyrke fritidsinteresser, samt deres ret til at deltage i det kulturelle og kunstneriske liv. Grønland skal stille passende og lige muligheder til rådighed for, at børn kan benytte sig af disse rettigheder.



6.10 ”De voksne skal tale ordentligt med børnene, have mad, være glade og sætte grænser, f.eks. for udetider og hjemmetider”

FORÆLDREANSVAR OG BARNETS RET TIL OPDRAGELSE

Børnetalesmanden vurderer, at der er vanskeligheder med at leve op til barnets ret til en forælder, der tager ansvar for barnets udvikling. Der er også vanskeligheder med at yde offentlig hjælp og bistand til forældrene, således at de kan opfylde deres ansvar som opdragere for børnene. Børn og voksne fortæller om forældre, der efterlader børn til sig selv, når de skal drikke, ryge hash og af og til, når forældrene skal på fangsttur.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, der omhandler forældreansvar og barnets til opdragelse.

”De [forældrene] forlader dem om natten for at spille om penge ved kortspil”

”Forældre skal have en rekvisition, så børn kan få mad. Det er for at undgå, at penge bruges til spil”

”Hvis man skal hjælpe børnene, skal man også hjælpe forældrene”

Det berettes, at:

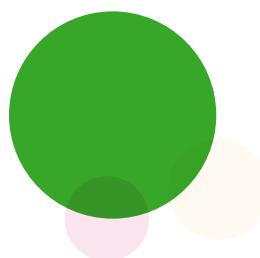
- Der er børn, der overfuser hinanden med skældsord, hvor voksne forholder sig passivt til det.
- Flere børn oplever mobning eller påvirkes negativt af forældre og andre voksnes omgangstone med hinanden. Mange voksnes adfærd beskrives som ”upassende” og ”højtråbende”. Forældre og familier beskrives som dårlige rollemodeller, når de skændes i andres påhør og når forældre råber ad andres børn.

FN-ARTIKEL 5

handler om vejledning af forældre og barnets ret til at få respekteret den forældrevejledning, som er mest hensigtsmæssig for barnets evner og udviklingsmuligheder.

FN-ARTIKEL 18

omhandler forældres hovedansvar for børns opdragelse og udvikling. Grønland skal yde passende bistand til forældre og værger, så de kan udføre deres pligter som opdragere af børn og skal i øvrigt sikre udviklingen af institutioner, ordninger og tjenesteydelser til omsorg for børn.



6.11 Barnets ret til livet, til sundhed og en tilfredsstillende levestandard

Artikel 24 i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at leve et sundt liv med et godt helbred; samt børns ret til at få sundhedsfaglig hjælp og behandling, hvis de har brug for det. Ud fra et børnerettigheds perspektiv, har alle børn ret til muligheder for at overleve, vokse og udvikle sig inden for rammerne af fysiske, følelsesmæssige og sociale trivsel, til det enkelte barns fulde potentiale. FN's Børnekomite ser på artikel 24 som en inkluderende rettighed, der ikke kun strækker sig til rettidig og hensigtsmæssig forebyggelse, sundhedsfremme, helbredende og rehabiliterende og indsatser, men også retten til at vokse og udvikle deres fulde potentiale og leve under forhold, der sætter dem i stand til at opnå den højeste sundhedstilstand ved gennemførelse af programmer, der er rettet mod de underliggende grunde til at man har et sundt liv.

Nedenstående er eksempler på observationer og henvendelser fra børn og voksne, som omhandler børns levestandard og sundhed

”I de perioder, hvor der ikke fiskes, rammes børnene hårdt af forældrenes økonomiske situation og mangler f.eks. mad”

”Spil ikke kort tænk på at jeres børn ikke skal være sulten I skal ikke lade jeres børn sulte!”

Det berettes, at:

- I nogle af bygderne er der flere fagfolk og forældre, der udtrykker bekymring for børns sundhed, beskyttelse og udvikling. Børn, der har brug for sundhedsfaglig udredning, får ikke hjælp.
- Børnenes sundhed er påvirket af manglende ressourcer til forebyggende arbejde og konsekvenser af armod og misbrug i familierne. Børn savner sunde forbilleder og sunde aktiviteter. Ernæring er en vigtig forudsætning for sund udvikling og en forudsætning for at kunne modtage læring. Flere beretter om fattigdom og ringe kost i familierne, børn som kommer i skole uden at have spist og uden at have madpakker med, fordi man f.eks. ikke har råd til rugbrød og skolerne ser man sultne børn. Børnene hjælper af og til hinanden, når de ikke har mad og de reagerer både fysisk og verbalt på fattigdommen.

FN-ARTIKEL 6

Deltagerstaterne anerkender, at ethvert barn har en naturlig ret til livet. Deltagerstaterne skal i videst muligt omfang sikre barnets overlevelse og udvikling.

FN-ARTIKEL 24 BARNETS RET TIL SUNDHED

Artikel 24 i FN's Konvention om Barnets Rettigheder omhandler børns ret til at leve et sundt liv med et godt helbred, samt børns ret til at få sundhedsfaglig hjælp og behandling, hvis de har brug for det. Børn har ret til at opnå den højst mulige grad af sundhed og har ret til adgang til sundhedsydelser og lægehjælp med særlig vægt på forebyggende sundhedspleje.

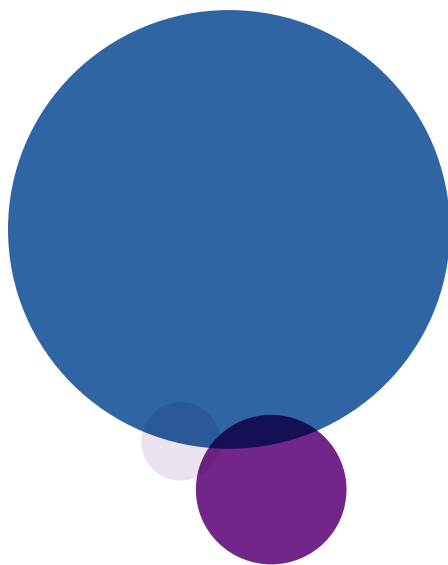
FN-ARTIKEL 27

omhandler børns ret til en levestandard, hvor barnets fysiske, psykiske, åndelige, moralske og sociale udvikling anerkendes. Formår barnets forældre ikke at efterleve dette, skal kommunerne hjælpe forældrene med at gennemføre denne ret. Denne hjælp kan ydes økonomisk, gennem støtteprogrammer og med hensyn til barnets basale behov.

UDGIVER MIO, 2018

REDAKTION/TEKST MIO's sekretariat

GRAFISK DESIGN Nuisi grafik



MIO – BØRNERETTIGHEDSINSTITUTION

POSTBOKS 1290, ISSORTARFIMMUT 1B • 3900 NUUK, GRØNLAND • WWW.MIO.GL • MIO@MIO.GL